

Nuchterheid en realisme moeten de beloftecultuur stoppen

2010/8
04 | 06 | 2010

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Eén week voor de verkiezingen zijn besparingen het thema van de dag. De kiezer heeft daarmee de discussie die hij verdient: welk herstelbeleid gevoerd gaat worden voor een ongeziene structurele begrotingsinspanning van 22 miljard, ofte meer dan 40 miljard totale besparing de komende vier jaar. Wat vooral opvalt, is de kloof tussen de besparingsdiscussie en de officiële verkiezingsprogramma's. Vooral beloftes vieren hoogtij in verkiezingstijden waar politici moeten verleiden, en dat is ondanks de alarmerende signalen van het Planbureau en de Nationale Bank in deze verkiezingen niet anders. De verkiezingsprogramma's vormen dus een soort virtuele realiteit, een parallelle wereld die suggereert aan alle verzueringen in de maatschappij een antwoord te kunnen bieden.

Beloftecultuur

De verkiezingsprogramma's vormen een meer dan duizend pagina's lange encyclopedie die de modale kiezer onmogelijk grondig kan doornemen. Om het Sinterklaasgehalte van deze lijvige verkiezingsliteratuur ietwat door te lichten, hebben we alle voorstellen die extra uitgaven en investeringen met zich meebrengen uit de partijprogramma's gefilterd. De vijf traditionele Vlaamse partijen CD&V, SP.a, Open VLD, Groen! en N-VA zijn samen goed voor 200 extra uitgavenimplicerende beleidsvoorstellen. Groen! spant de kroon met 66 voorstellen, gevolgd door SP.a met 55. Dan volgen CD&V, N-VA en Open VLD met respectievelijk 32, 26 en 21 nieuwe uitgavenvoorstellen. Het politieke patroon is relatief voorspelbaar. Centrumlinkse partijen stellen meer uitgaven voor, terwijl de centrumrechtse partijen een soberder beleid lijken te verdedigen. CD&V schippert er zowat tussenin. In Wallonië is het beeld vergelijkbaar, zoals blijkt uit de tabel. Heel de Belgische politiek bezondigt zich aan beloftecultuur. Het verhaal van besparen is er zijdelings bijgekomen, en dan nog alleen in Vlaanderen. In Wallonië leeft het crisisbesef blijkbaar veel minder.

Stilzwijgen en vaagheid

Er niets mis mee met het olijstjen van verlanglijstjes. Maar politiek gaat over keuzes maken. We weten dat niet alles mogelijk is. Als de kiezer dan niet wordt gemeld wat de breekpunten van een bepaalde partij zijn, als hij geen inzicht krijgt in wat prioritair is, dan weet hij eigenlijk niet waarover de verkiezing gaat. Drie vierde van de uitgavenimplicerende voorstellen zijn overigens niet van financiering voorzien. Sommige partijen hebben de financiering wel meer ter harte genomen dan anderen. Zowel Groen! als NV-A denken één op de drie van hun uitgavenvoorstellen te kunnen financieren, hetzij via nieuwe belastingen, bezuinigingen of terugverdieneffecten. Bij Open VLD en SP.a is dat maar één op de vier. CD&V liet na de rekenoefening te doen in 30 van de 32 gevallen. Afgezien van uitgavenfinanciering stellen de partijen ook

op zichzelf staande saneringsmaatregelen voor. Met 36 van die maatregelen zijn CD&V en Open VLD klopers. Niet voor niets kwamen zij het eerst naar buiten met een aanzet van besparingcijfers. Groen! en N-VA stellen twee keer minder besparingen voor; SP.a drie keer minder. Alle Franstalige partijen zwijgen saneren nagenoeg dood.

Uiteraard vertellen deze aantallen maar een deel van het verhaal. Uiteindelijk gaat het om de prijs van kosten en baten. Helaas botst deze berekening op een muur van stilzwijgen en vaagheid. Verkiezingsbeloftes zijn vooral vaag en dus niet berekenbaar. In elk geval doen de partijen zelf geen systematische oefening om nieuwe uitgaven, belastingen of besparingen concreet te becijferen. De besparingcijfers waarmee de jongste dagen wordt gespeeld, zijn een kleine verbetering maar ook niets meer: ze zijn selectief in vergelijking met de totaliteit van de programma's, gaan kort door de bocht en zijn zeer moeilijk objectief te verifiëren. De burger weet dus niet welk vlees er in de kuip zit. De partijen die de moeite deden om besparingen te bespreken in de partijprogramma's lieten in grote mate na om hun voorstellen te becijferen. Op die manier wordt het voor de burger moeilijk om grote besparingen te onderscheiden van kleine ingrepen.

Kwantitatief overzicht verkiezingsprogramma's

Partij	Nieuwe uitgaven	Voorzien van financiering	Nieuwe belastingen	Saneringsmaatregelen
CD&V	32	2	0	36
SP.a	55	14	3	13
Open VLD	21	5	4	36
Groen!	66	20	8	18
N-VA	26	9	3	17
cdH	59	3	6	6
PS	55	0	7	2
Ecolo	28	2	9	6
MR	31	4	5	2

Een poging tot nuchterheid

Laten we ons toch aan een bescheiden berekening wagen op basis van de gepubliceerde becijferingen. We zien een aantal raakpunten tussen Vlaamse partijen zodat we de contouren kunnen vastleggen van punten waarover een zeker draagvlak bestaat. De belangrijkste voorstellen zijn de volgende:

1. Zuiniger werken van overheid en niet-vervanging ambtenaren: 1,28 à 1.5 miljard euro
2. Verminderen van notionele intrestaftrek: 1,3 à 1,47 miljard euro
3. Kleinere stijging uitgaven in gezondheidszorg: 1,48 à 1,78 miljard euro
4. Verhoogde CO2 taksen: 0.6 miljard euro
5. Schrappen fiscale aftrekposten: 0.255 à 0.55 miljard euro

Groene fiscaliteit lijkt principieel door velen aanvaard te zijn, maar kan nog sterk variëren wat betreft concrete invulling en opbrengst. Wat ook bij meerdere partijen ingang lijkt te vinden, is een bepaalde vorm van extra belastingen van vermogen of vermogensrendement. Aan Vlaamse kant lijkt het geleidelijk terugdraaien van het brugpensioen ook aanvaard te zijn. Dat de dienstencheques ter discussie liggen, is eveneens duidelijk.

Twee klassieke doodoeners om begrotingen op papier te doen kloppen, is rekenen op veel nieuwe jobs en op de strijd tegen de fiscale fraude. Wat het eerste betreft, is de boodschap vooral om eerlijk eventuele jobcreatie in te schatten en om een juiste budgettaire vertaling hiervan te maken. CD&V en NV-A zijn daarin veel optimistischer dan de economische tijden en de officiële voorspellingen. Laten we ook niet vergeten dat de 200.000 gecreëerde jobs uit een vorige periode slechts 70.000 jobs in de private sector betroffen. Ook nu voorspelt het Planbureau dat meer dan de helft van de verwachte jobcreatie in de komende jaren zal komen uit sectoren waar tewerkstelling geheel of voor een groot deel met belastinggeld wordt betaald.

Ook het inschatten van de verwachte resultaten van een betere inning van belastingen en van de strijd tegen de fiscale fraude (respectievelijk 1 en 2 miljard bij CD&V), noopt tot meer bescheidenheid. Misschien dat het gezien teleurstellende ervaringen uit het verleden gepaster zou zijn om deze potentiële baten buiten het besparingsplan te houden en ze later als mogelijke meevallers te benutten voor aanvullende uitdagingen.

“

Een gezond budget veronderstelt niet alleen budgettaire maatregelen. Ook belangrijke structurele hervormingen zijn noodzakelijk.

”

De groeicijfer van de gezondheidsuitgaven moet drastisch omlaag voor CD&V en OpenVLD, maar dat kan niet zonder gevolgen blijven. Ofwel zal de hele sector en de patiënt kreunen onder een gigantische en permanente budgetinkrimping van meer dan 60% in vergelijking met het verleden, ofwel slagen we erin het systeem zeer efficiënt te hervormen.

Ons budgettair huishouden op orde brengen is essentieel, dat beseft alvast de Vlaamse kiezer. Een gezond budget veronderstelt echter niet alleen budgettaire maatregelen. Ook belangrijke structurele hervormingen zijn noodzakelijk. Zo moet onze arbeidsmarkt dynamischer worden, onze economie competitiever, de pensioenen demografisch duurzaam, en de fiscaliteit eenvoudiger en activiteitsbevorderend. Alleen op die manier zullen we het economische draagvlak van een solidaire sociale zekerheid kunnen maken.

Ook de staatshervorming komt hier om de hoek kijken. Zij moet niet alleen de communautaire impasse doorbreken, zij moet ook zorgen voor een efficiëntere staat, voor betere en meer homogene bevoegdheidsverdeling, voor meer financiële verantwoordelijkheid bij de bevoegde overheden én voor een stabiele

financieringsconstructie van het geheel. De tijd van het consumptiefederalisme, waarbij de Vlaamse wens van meer regionale bevoegdheden werd ingevuld door het Waalse verlangen naar meer regionaal geld, is voorbij. De armlastige federale overheid zal de vergrijzing alleen niet kunnen dragen.

België heeft in het verleden nagelaten de nodige hervormingen te doen. Die hervormingen zullen nu samen met de bezuinigingen in één legislatuur moeten plaatsvinden, met de staatshervorming als een bijkomend probleem dat een deel van de oplossing moet worden. Een historische legislatuur, waarvoor nuchterheid, pragmatisme en realisme zijn aangewezen, niet de benevelende mix van vage beloftes en besparingen met de natte vinger.

Marc De Vos, Ivan Van de Cloot, Brieuc Van Damme en Isabelle Martin

Verschenen in De Standaard van 04/06/2010

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming